

Joan Hospital i Aldrich, un militar torroellenc del segle XIX (1792-1860)

Jaume Bassa Pasqual

En Joan Lloret i Serra, investigador sòlid i tenaç de les arrels de la seva família, ha aconseguit recollir documentació molt completa sobre la vida insòlita i agitada d'un rebesavi de la seva muller Montserrat Pujol i Hospital. Es tracta de Joan Hospital i Aldrich, un militar del segle XIX que va intervenir en accions guerrerres rellevants de la història d'Espanya i que va acabar sent responsable màxim del govern de les illes Medes. Pensem que la gent de la vila pot estar interessada a conèixer el perfil militar i humà d'aquest torroellenc singular. La meva intervenció en aquest article s'ha limitat a recollir, ordenar i estructurar al meu gust un magnífic esborrany que em va fer a mans el mateix Joan Lloret.

Joan Hospital a la guerra del Francès

L'any 1806 Napoleó va declarar el Bloqueig Continental per impedir el comerç entre la Gran Bretanya i el continent europeu. En oposar-se Portugal al bloqueig, Napoleó va acordar amb Espanya una invasió conjunta, la qual va permetre el pas de l'exèrcit francès per territori espanyol. Lisboa va caure el dia 1 de desembre d'aquell any, però aleshores Napoleó decidí la invasió d'Espanya, i el febrer de 1808 tropes franceses van entrar a Catalunya, van ocupar el castell de Figueres, i van arribar a Barcelona, teòricament per quedar-s'hi només tres dies, de camí amb destinació final a

Cadis, però el 29 de febrer ocupaven per sorpresa la Ciutadella i el castell de Montjuïc.

L'abril d'aquell any 1808 Napoleó aconseguia a Baiona l'abdicació de Carles IV i de Ferran VII i nomenava rei el seu germà Josep Bonaparte. El poble espanyol es va revoltar. Començava la que seria anomenada Campanya d'Espanya pels francesos, guerra de la Independència pels espanyols i guerra del Francès pels catalans. Com és ben sabut, va ser una confrontació entre els exèrcits francès i espanyol, amb una important intervenció popular i guerra de guerrilles.

A les files de l'anomenat Segundo Tercio de Gerona, que batallava contra els invasors, hi figurava un vailet de 16 anys, de nom Joan Hospital i Aldrich, fill de Torroella de Montgrí, que s'hi havia allistat per fugir de casa seva i de les grapes de la seva segona madrastra. L'any 1808 el xicot ja va prendre part en les batalles de l'Armentera i de Sant Pere, el gener de 1809 en la de Castelló d'Empúries, i el novembre del mateix any en la defensa d'Hostalric. Pel seu comportament en el setge d'aquesta població, se li va atorgar una medalla (amb paga afegida de 10 rals mensuals) i la graduació de Cabo Primera.

La Meda Gran. S'aprecien restes de construccions militars del període de la guerra del Francès i la cisterna d'aigua plujana per al subministrament a la guarnició. Foto V. Fargnoli (Fons Fotogràfic - Centre de Documentació del Montgrí, illes Medes i Baix Ter)

La seva guarnició roman en el setge d'Hostalric des de gener de 1809 fins a maig de 1810, quan es trasllada a lluitar a les batalles de la Bisbal, de Palamós i de Sant Feliu de Guíxols, i pels seus mèrits el dia 1 de juny és nomenat Sargento de segunda. El setembre participa en una expedició a la Cerdanya francesa i a l'octubre a la batalla de Cardona. Aquell any mor el seu pare, ell té 18 anys, però la seva brega continua, i l'any 1811 és a la batalla de Figueres i el 1812 al setge del fort de l'Olivo a Tarragona, i a

l'assalt a aquesta ciutat, on és ferit. El desembre d'aquell mateix any participa a la batalla de Reus.

Integrat al Regimiento de Infantería de Gerona Quinto Ligeró, va embarcar el mes d'abril de 1813 al port de Salou rumb a Andalusia, a la fragata de guerra *Esmeralda*, i va restar a la reserva en aquell "reyno andaluz" fins a la pau general de l'any 1814, que posà punt final a la guerra de la Independència o del Francès. El gener de 1815, Joan Hospital i Aldrich va obtenir l'ascens a Sargento de Primera.

La guerra de la independència del Perú

En tenir lloc les abdicacions de Baiona dels reis d'Espanya, que hem citat abans, i la invasió del país per les tropes de Napoleó, diversos punts de l'Amèrica espanyola varen crear juntes de govern autònomes, de moment sense intenció de canviar el règim colonial. Més endavant, però, començaren les primeres rebel·lions de la població autòctona, que al Perú es varen veure molt reprimides per la fermesa del virrei Fernando de Abascal, que comptava amb el suport de l'aristocràcia criolla, interessada a mantenir el Perú com a colònia d'Espanya.

Per fer front a la dramàtica situació i veure d'evitar la pèrdua dels dominis d'ultramar, l'exèrcit espanyol es mobilitzà. El 28 de desembre de 1815, el regiment de Joan Hospital va embarcar a Cadis amb destí a Amèrica. Desembarcà a Portobelo (Panamà) el gener de 1816, i sortí de nou al mes de juny amb destí al port d'Arica (actualment a Xile, prop de la frontera amb el Perú), on va arribar el 10 de setembre. S'incorporà a l'Ejército del Alto Perú, que al desembre es disposà a reconquistar Tacna, a l'interior, no lluny d'Arica.

Aquell mateix any 1816, Abascal havia estat substituït com a virrei per Joaquín de Pezuela, que ocuparia el càrrec des del 1816 fins al 1820. L'any 1817 el sergent Hospital participà en els enfrontaments contra rebels i guerrillers a Jujuy, a Salta, i en la retirada cap a Tupua. El juny es trobà a Callao i, en aquesta campanya, el maig de 1818, a proposta del virrei Pezuela, obtingué la graduació de Subteniente de la Séptima Compañía del Batallón Quinto Ligeró de Gerona. Un any després, el juliol de 1819, el virrei el proposà per a la graduació de tinent de la mateixa companyia i batalló.

El gener de 1821, Joaquín de Pezuela fou derrocat per un grup de generals. El substituïí José de la Serna (1821 a 1824). La guerra continuava mes darrere mes, any darrere any, amb violència i incertesa. El gener de 1823, Joan Hospital es trobà en les grans batalles de Tarata i Moquegua, on es distingí i, a proposta del nou virrei, va assolir successivament els graus de

Capitán Graduado, Segundo Ayudante i Capitán Efectivo, tres graduacions que varen ser aprovades pel rei Ferran VII d'Espanya l'any 1827. L'any 1830 arribava a "don Juan Hospital procedente de ultramar" autorització per usar les condecoracions corresponents (Cruz de Distinción).

Però ja abans, el 9 de desembre de 1824, havia tingut lloc la batalla decisiva d'Yacucho, que va determinar el final definitiu de la dominació al Perú, i de fet, a pràcticament tota l'Amèrica que havia estat espanyola. El capità Joan Hospital no va acceptar-ho mai, es va negar a jurar la independència i, en conseqüència, se li va expedir a Arequipa passaport per a la península. Va embarcar al port de Quilea, desembarcà a Cadis el maig de 1825, i se li va concedir llicència indefinida. El capità general de l'exèrcit a Catalunya va certificar la seva bona conducta militar i política a Amèrica, i la seva adhesió "a los legítimos derechos del Rey N.S.". El capità d'infanteria Joan Hospital, amb llicència indefinida, se'n tornà doncs cap a Torroella de Montgrí. Tenia 33 anys.

Més fets d'armes

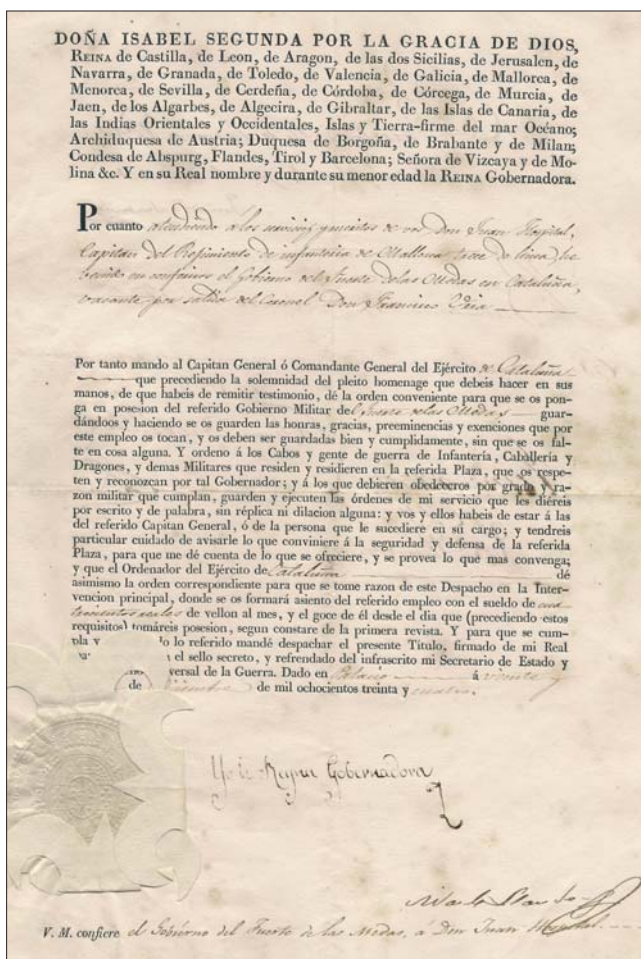
Un parell d'anys després d'arribar a la vila, el 24 de desembre de 1827, Joan Hospital es va casar. Tot i això, i malgrat la llicència indefinida que li havia estat atorgada, ja podem imaginar que, amb la seva empena i només 35 anys, no era home per quedar-se tranquil a casa. La situació política del país, que enfrontava absolutistes i liberals, amb freqüents rebel·lions contra l'autoritat del rei Ferran VII i els consegüents enfrontaments amb l'exèrcit, el varen fer sortir de Torroella altre cop. S'incorporà en el segon batalló del Regimiento de Infantería de Mallorca Trece de Línea, amb el qual va prendre part en diversos fets d'armes, entre aquests la batalla de Vera, a Navarra, prop de la frontera, que va tenir lloc l'octubre de 1830, per fer front a les forces liberals revolucionàries que s'havien concentrat i preparat per entrar a Espanya des de França.

En morir Ferran VII, a Espanya començaren nous conflictes. Isabel II fou proclamada reina i, a causa de la seva curta edat, la seva mare Maria Cristina va fer de regent. El pretendent Carles, basat en el trencament de la llei de successió al tron, es negà a jurar-li lleialtat, i començaren enfrontaments civils i militars, sobretot al País Basc, Navarra i Catalunya, que van passar a la història amb el nom de guerres carlines.

La primera guerra carlina va tenir lloc entre els anys 1833 i 1840. L'any 1833 Joan Hospital estava integrat en la Columna del Primer Comandante Gerónimo Delgado de València, que va sortir d'aquesta ciutat per fer front a la revolta que s'havia aixecat a la població de Montera, i el resultat va ser d'extermini total dels rebels. Després d'aquell triomf, el nostre oficial va

obtenir diverses distincions, entre aquestes la gratitud de “S.M. la Reina Gobernadora en virtud de R.O.” de 28 de desembre de 1833.

Destacat al Baix Aragó entre maig i juny de l’any següent, va sortir cap a Saragossa amb la seva companyia del Segundo Batallón per presentar el capitost i tres individus de la banda de Malos Ajos al capità general. Va tornar al seu destacament, a la Columna del Coronel Rebollo, hi va romandre cosa d’un mes, però va retornar a Saragossa fins al gener de 1835, d’on va sortir amb el seu batalló per unir-se a la Columna del Brigadier Linares, a l’Alt Aragó. Però en arribar a Sos, va rebre una ordre de 21 de desembre de 1834 que havia signat la reina Isabel II per la qual “he venido en conferiros el Gobierno del Fuerte de las Medas en Cataluña... Yo la Reyna Gobernadora”.

Nomenament de Joan Hospital com a governador de les Medes per part de la reina Isabel II, el desembre de 1834. (Fons de la família Lloret-Pujol).

Governador de les Medes

Tot i el seu reduït terreny, a la Meda hi havia tropa destacada. El capità Joan Hospital va prendre possessió del seu comandament el mes de gener de 1835. Ben poca cosa sabem de com va exercir la seva autoritat durant els onze anys que la va exercir. Només ens consta que rebia un sou de 400 rals (reales de vellón) al mes, i que s'havia conservat des d'aquells temps fins fa poc, com a record de la seva estada, una caixa amb utensilis diversos, entre aquests, uns platerets musicals. Es veu que, malgrat el poc espai, la guarnició militar comptava amb banda de música.

També es trobaren llibres de *Táctica militar de infantería* i un curiós quadern manuscrit de jardineria, ara malauradament desapareguts. I ens queda la vaga memòria de la Casa del Governador, al carrer de les Illes de l'Estartit, avui derruïda.

Per resolució d'11 de setembre de 1846, la reina va concedir "al Capitán de Infantería Don Juan Hospital, Comandante militar del fuerte de las Islas Medas, el retiro para Torroella de Mongrí de la provincia de Gerona por los noventa centésimos del sueldo de Capitán, o sean ochocientos diez reales de vellón mensuales. Yo la Reyna".

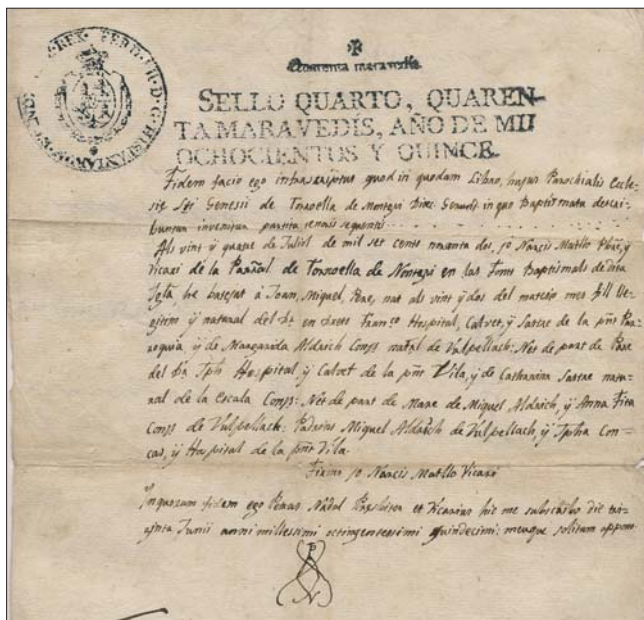
Joan Hospital, l'home

Hem parlat fins ara del militar, parlem de l'home.

Joan Hospital i Aldrich havia nascut a Torroella de Montgrí el 22 de juliol de 1792, fill del doctor en Dret Francesc Hospital-Calvet i Sastre, de Torroella, i de Margarida Aldrich-Fisa i Camps, de Vulpellac. Era segon fill de la casa pairal dels Hospital del carrer Major. Al llibre de registres de baptismes de la parròquia consta que els seus padrins varen ser l'avi matern Miquel Aldrich i la tia paterna Josepa Hospital. (Fou marit de Josepa Hospital el doctor en Medicina senyor Antoni Concas, que amb la seva muller, amb el temps, esdevindrien besavis de l'almirall i ministre de Marina senyor Víctor Maria Concas i Palau, que actualment té un carrer amb el seu nom a l'Estartit, davant de l'Hotel Coral.)

Quan encara no havia complert els dos anys, el petit Joan es va quedar sense mare, i als tres anys i mig estrenava madrastra, la senyora Maria Joana Estivalca i Bofill, filla del doctor en Medicina senyor Salvi Estivalca, la qual va morir l'agost de 1798 a l'edat de trenta anys, després de només dos anys i cinc mesos de matrimoni. I quan tot just havia superat l'edat de dotze anys, el pobre noi va tenir la desafortunada desgràcia d'estrenar la que seria la seva segona madrastra, la senyora Maria Josepa Thomas i

Martorell, filla del doctor Francesc Thomas, de la Bisbal, i vídua del comptador de fragata de la Reial Armada espanyola senyor Josep Amezarí.

Partida de naixement de Joan Hospital (fons de la família Lloret-Pujol).

Sense l'estima de la pròpia mare, en Joan no va tenir mai l'autèntic escalf d'una família i no és estrany que, jove, inquiet, decidit i valent, com després demostraria ser, deixés la llar familiar a l'edat de 16 anys i s'allistés a l'exèrcit. La nova madrastra va sobreviure quinze anys al seu segon marit Francesc Hospital, el qual va morir, com ja hem dit, el mateix any 1810, quan el seu fill, amb 18 anys, es batia a l'Empordà i a la Cerdanya contra l'invasor francès.

Fins al seu retorn i matrimoni a Torroella, res més no sabem de la vida privada del nostre militar, però el seu temperament queda sobradament reflectit en la seva actitud de servei a l'exèrcit en les missions més arriscades, a Espanya i a Sud-amèrica, i en l'altivesa amb què es va negar a jurar la independència del país que ell sempre va voler que fos colònia del seu rei.

Hem vist que, de retorn del Perú, l'any 1826, als 34 anys, Joan Hospital va obtenir llicència indefinida, i que va tornar a la seva vila natal de Torroella de Montgrí. Al cap d'un any, el rei Ferran VII, a petició seva, li atorgà reial llicència per contraure matrimoni amb Dolores Alabau i Bas, filla del doctor

Josep Alabau, de Torroella. Es varen casar la vigília de Nadal de 1827 a l'església parroquial de Sant Genís. Ell tenia 35 anys, ella 29.

El matrimoni va viure a la casa del carrer de l'Església, núm. 13, propietat de la seva muller, on va néixer la seva primera filla l'any 1828. Ja hem dit, però, que el nostre personatge restà poc temps més a Torroella.

Vuit anys més tard, quan ja era governador de les Medes, li va néixer la segona filla, que només viuria cinc anys. El primer i únic baró nasqué l'any 1838, i li va ser imposat el nom d'Hermenegildo, segurament en recordança de la creu de San Hermenegildo que pels seus mereixements militars li havia atorgat el rei.

Això ens porta a repassar un moment les seves condecoracions: medalla del setge d'Hostalric (1810, 10 rals mensuals), Cruz de Distinción de la batalla de Torata, Ejército Real del Perú (1823), Cruz de Distinción de la batalla de Mognelina, de l'Ejército Real del Perú (1823), Cruz de la Campaña del Sur, de l'Ejército Real del Perú (1823), concedides pel secretari d'Estat de la guerra de d'Espanya i de les Índies, i la que va rebre per haver complert 25 anys de servei actiu, l'esmentada Cruz de la Real y Militar Orden de San Hermenegildo, concedida pel rei Ferran VII, que li va ser imposada a Pamplona el dia 27 de novembre de 1831.

La muller de Joan Hospital, Dolors Alabau, va morir als 58 anys, el mes de setembre de 1856, i ell es va mantenir vidu fins a la mort, que li va esdevenir quatre anys i quatre mesos més tard, quan en tenia 68, el dia 29 de desembre de 1860, al seu domicili del carrer de l'Església de Torroella de Montgrí, on viu actualment el matrimoni Joan Lloret - Montserrat Pujol. Les seves despulles varen ser dipositades a la tomba familiar de l'església parroquial de Sant Genís.